

Αρείου Πάγου: 39/1996

Πηγή: Ποιν. Χρ. ΜΣΤ'/96, σελ. 1429

Περίληψη: Πότε στοιχειοθετείται μη γνήσιο έγκλημα παραλείψεως. Πότε υπάρχει έλλειψη αιτιολογίας και πότε νομίμου βάσεως. Ορθή και αιτιολογημένη καταδίκη για ανθρωποκτονία και σωματική βλάβη από αμέλεια του αναιρεσειόντος, διπλωματούχου μηχανικού, που διατηρούσε συνεργείο καθαρισμού δεξαμενών καυσίμων, ο οποίος ανέθεσε σε δύο εργάτες χωρίς τεχνικές γνώσεις τον καθαρισμό δεξαμενής κηροζίνης χωρίς να παρίσταται ο ίδιος και χωρίς να λάβει τα αναγκαία προστατευτικά μέτρα και να τους εφοδιάσει με τον αναγκαίο εξοπλισμό, με αποτέλεσμα να προκληθεί έκρηξη που προκάλεσε το θάνατο του ενός και τη σωματική βλάβη του άλλου. Αναιρείται η προσβαλλόμενη απόφαση λόγω μη παραθέσεως του άρθρου 15 ΠΚ και παρατίθεται το άρθρο αυτό.

Απόφαση Δικαστηρίου

Πρόεδρος: κ. Κ. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Εισηγητής: κ. Γ. ΣΤΑΘΕΑΣ

Εισαγγελεύς: Π. ΖΑΒΟΛΕΑΣ

Δικηγόρος: κ. Ζ. Κωνσταντίνου

Επειδή κατά το άρθρο 15 Ποινικού Κώδικα "όπου ο νόμος για την ύπαρξη αξιόποινης πράξεως απαιτεί να έχει επέλθει το αποτέλεσμα, η μη αποτροπή του τιμωρείται, όπως η πρόκλησή του με ενέργεια, αν ο υπαίτιος της παραλείψεως είχε ιδιαίτερη νομική υποχρέωση να παρεμποδίσει την επέλευση του αποτελέσματος". Η διάταξη προβλέπει το δια παραλείψεως τελούμενο έγκλημα, το οποίον θεωρείται υφιστάμενο, οσάκις αυτός που παρέλειψε να αποτρέψει την επέλευση αποτελέσματος, ανήκοντας στην αντικειμενική υπόσταση ωρισμένου εγκλήματος τελέσεως, τιμωρείται, όπως αυτός, ο υπαίτιος δι' ενεργείας παρήγαγε το αποτέλεσμα, δηλαδή ο δράστης του εγκλήματος τελέσεως. Υπόκειται σε ειδική μορφή εγκλήματος, δεδομένου ότι η αντικειμενική υπόσταση τελείται όχι μόνον δι' ενεργείας, αλλά και δια παραλείψεως, ισουμένης νομικώς προς την δι' ενεργείας παραγωγή του

αποτελέσματος. Όχι όμως οποιαδήποτε παράλειψη με εγκληματικό αποτέλεσμα κατά την αντικειμενική υπόσταση εντάσσεται στην έννοια του εγκλήματος του δια παραλείψεως τελουμένου, αλλά μόνον οσάκις ο φερόμενος, ως παραλείψας, είχε ιδιαίτερη νομική υποχρέωση να παρεμποδίσει την επέλευση του αποτελέσματος. Η προϋπόθεση αυτή επιβάλλεται να ερευνάται, εάν συντρέχει στην δεδομένη περίπτωση, αφού η τυχόν ανυπαρξία της αναιρεί την έννοια του δια παραλείψεως τελουμένου εγκλήματος. Η υποχρέωση αυτή πηγάζει είτε τον νόμο, οσάκις ρητή διάταξη επιβάλλει ενέργεια συγκεκριμένη, είτε ένα σύνολον νομικών καθηκόντων και υποχρεώσεων, είτε ειδική σχέση, συνεπεία συμβάσεως ή προηγηθείσης ενεργείας, ως εκ της οποίας, ο φερόμενος, ως υπαίτιος, είχε αναδεχθεί εκουσίως την αποτροπή κινδύνου μελλοντικώς. Προϋποτίθεται ότι θα υπάρχει αιτιώδης σύνδεσμος, μεταξύ της παραλείψεως και του εγκληματικού αποτελέσματος, ο οποίος θεωρείται υφιστάμενος, όταν στην συγκεκριμένη περίπτωση είναι δεδομένη η αποχή εξ ωρισμένης ενεργείας, η οποία αν επιχειρείτο ήταν δυνατόν μετά πιθανότητας να αποτραπεί η επέλευση του εγκληματικού αποτελέσματος. Εξάλλου, έλλειψη της επιβαλλομένης κατά τις διατάξεις των άρθρων 93 παρ.3 του Συντάγματος και 139 ΚΠΔ ιδρύουσα κατ' άρθρο 510 παρ.1 στοιχείο Δ' ΚΠΔ λόγο αναιρέσεως υφίσταται, οσάκις δεν εκτίθενται τα προκύψαντα από την διαδικασία πραγματικά περιστατικά, τα αποδεικτικά μέσα από τα οποία συνήχθησαν και οι σκέψεις με τις οποίες υπήχθησαν στις εφαρμοσθείσες διατάξεις. Περίπτωση δε εσφαλμένης ερμηνείας ή εφαρμογής ουσιαστικής διατάξεως, η οποία ιδρύει λόγο αναιρέσεως της αποφάσεως κατ' άρθρο 510 παρ.1 στοιχείο Ε' ΚΠΔ υπάρχει όχι μόνον οσάκις το δικαστήριο δεν ερμηνεύει ορθώς το νόμο ή δεν υπάγει ορθώς τα πραγματικά περιστατικά, αλλά και όταν η διάταξη παρεβιάσθη εκ πлагίου, συνεπεία εμφιλοχωρήσεως αντιφάσεων, ασαφειών ή λογικών κενών, τα οποία καθιστούν αδύνατο τον έλεγχο από τον Άρειο Πάγο της ορθής ή μη εφαρμογής του νόμου, εντεύθεν δε η απόφαση στερείται νομίμου βάσεως. Περαιτέρω κατά το άρθρο 94 παρ.1 ΠΔ 1073/1981 "εις τους χώρους εις τους οποίους υφίσταται ένδειξις υπάρξεως αερίων ή κόνεων επιβλαβών δια την υγείαν ή ευαναφλέκτων πρέπει προ πάσης εργασίας και κατά την διάρκεια αυτής, να ενεργείται έλεγχος του χώρου δι' ειδικών μέσων, υπό προσώπων ειδικών προς τούτο, οριζομένων υπό του εργοδότη, προς εξακρίβωσιν της

επικινδυνότητας δια την υγείαν και σωματικήν ακεραιότητα των εργαζομένων. Η έναρξις της εργασίας και η συνέχισις ταύτης θα επιτρέπεται μόνον εφ' όσον κατά τους ως άνω ελέγχους διαπιστούται καταλληλότης των συνθηκών. Εις περιπτώσεις διαπιστώσεως ακαταλληλότητος των συνθηκών κατά τα ανωτέρω οι επιβλαβείς και επικίνδυνοι ουσίαι πρέπει να απάγονται κατά ακίνδυνον τρόπον από τας θέσεις δημιουργίας ή εμφανίσεως των καταλλήλων διατάξεων". Κατά δε το άρθρο 26 παρ.1 Νόμου 1568/1985 "ο εργοδότης οφείλει να παίρνει μέτρα ώστε να αποφεύγεται ή να ελαχιστοποιείται η έκθεσις των εργαζομένων σε παράγοντες, όσο είναι πρακτικά δυνατόν. Σε κάθε περίπτωση το επίπεδο έκθεσης πρέπει να είναι κατώτερο από εκείνο που ορίζει η οριακή τιμή έκθεσης. Παράγραφος 2. "Ο εργοδότης, για να συμμορφωθεί με τις διατάξεις της παραγράφου 1, υποχρεούται να παίρνει κατά σειρά τα πιο κάτω μέτρα: α) να αντικαθιστά, όσο είναι πρακτικά δυνατό, τους παράγοντες που είναι επιβλαβείς για την υγεία των εργαζομένων ή επικίνδυνων με άλλους αβλαβείς ή λιγότερο επιβλαβείς, καθώς και να περιορίζει τη χρήση τους στο χώρο εργασίας, δ) να παρέχει μέτρα και μέσα ατομικής προστασίας στους εργαζομένους, όταν δεν είναι πρακτικά δυνατό να αποφευχθεί η επιβλαβής έκθεσή τους με τους τρόπους που αναφέρονται στην παράγραφο αυτή. Παράγραφος 3. "Ο εργοδότης εκτός από τις υποχρεώσεις της προηγούμενης παραγράφου πρέπει να λαμβάνει και τα εξής μέτρα: α)..... β) να ενεργεί τακτικό έλεγχο και συντήρηση των μέσων, συσκευών ή συστημάτων που χρησιμοποιούνται για την εφαρμογή των διατάξεων της προηγούμενης παραγράφου, ώστε αυτά να λειτουργούν σωστά και να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των διατάξεων του νόμου αυτού". Στην προκειμένη περίπτωση, όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη απόφαση, το δικαστήριο, αφού αναφέρει τα ληφθέντα υπόψη του αποδεικτικά μέσα, δέχθηκε, ως προκύψαντα, από την επ' ακροατηρίου διαδικασία τα εξής πραγματικά περιστατικά: Ο κατηγορούμενος ανέλαβε να προβεί, ως εργολάβος, στον καθαρισμό μιας δεξαμενής καυσίμων (κηροζίνης) της 110ης πτέρυγας μάχης της Λαρίσης, στον πυθμένα της οποίας υπήρχαν καύσιμα ενός τουλάχιστον εκατοστού του μέτρου. Η δεξαμενή αυτή είναι μεταλλική και έχει διάμετρο (16) μέτρων και ύψος (8,7) μέτρων. Την 19.8.1988 ο κατηγορούμενος επεχείρησε την έναρξη εκτέλεσης του ως άνω έργου, χρησιμοποιώντας ως εργάτες τον Φ.Φ. και Σ.Κ. Κατά την εκτέλεση των

εργασιών καυσίμων (υπολειμμάτων) και ακολούθως έκρηξη από αποκλειστική υπαιτιότητα του κατηγορουμένου, με αποτέλεσμα οι ως άνω εργάτες να υποστούν εγκαύματα, ο μιν πρώτος στο 75% της επιφανείας του σώματός του, συνεπεία των οποίων επήλθε ο θάνατός του, ο δε δεύτερος στο 30% της επιφανείας του σώματος του και η δεξαμενή να υποστεί φθορές. Η αμέλεια του κατηγορουμένου, ο οποίος είναι διπλωματούχος μηχανικός, διατηρεί τεχνικό γραφείο και ασχολείται ειδικώς με τον καθαρισμό δεξαμενών καυσίμων, συνίσταται στο ότι: α) δεν παρίστατο κατά την εκτέλεση των ως άνω εργασιών για να επιβλέπει και καθοδηγεί τους εργάτες, ούτε είχε ορίσει για τον σκοπό αυτό άλλο υπεύθυνο πρόσωπο, β) παρέλειψε να αφήσει την δεξαμενή επί πέντε τουλάχιστον ημέρες ανοικτή για να εξαερισθεί, λαμβανομένου υπόψιν ότι την ίδια και την προηγούμενη ημέρα του ατυχήματος είχαν αφαιρεθεί απ' αυτήν αρκετές ποσότητες κηροζίνης, γ) παρέλειψε πριν από την εκτέλεση των εργασιών καθαρισμού αυτής να προβεί με ειδικό μετρητή (μηχάνημα) στη μέτρηση των πτητικών αερίων της δεξαμενής, για να διαπιστώσει τον βαθμό επικινδυνότητας αυτής, δ) παρέλειψε να χορηγήσει στους ως άνω παθόντες στολές από αμίαντο για την προστασία τους από τις φλόγες και ε) παρέλειψε να τους παραδώσει για την εκτέλεσή της ως άνω εργασίας το κατάλληλο μηχάνημα υδροβολής. Ειδικότερα ο καθαρισμός της δεξαμενής εγένετο με την εκτόξευση ύδατος, αλλά η ηλεκτρομηχανή (αντλία) άντλησης αυτού δεν είχε τις προδιαγραφές αντικρηκτικού μηχανήματος που έπρεπε να χρησιμοποιηθεί για την εργασία αυτή. Το μηχάνημα αυτό δεν ήταν κατασκευασμένο κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να είναι αδύνατη η παραγωγή από αυτό σπινθήρα. Οι ως άνω όμως παθόντες εστερούντο τεχνικών γνώσεων και γι' αυτό υπήρχε έντονη δυσοσμία από τα υπολείμματα και τα αέρια κηροζίνης, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί βραχυκύκλωμα, να παραχθεί από το μηχάνημα αυτό σπινθήρας και να επέλθει το ως άνω ατύχημα. Συνεπώς, πρέπει ο κατηγορούμενος να κηρυχθεί ένοχος των αποδιδόμενων σ' αυτόν πράξεων. Με όσα δέχθηκε το δικαστήριο λεπτομερώς, σαφώς και πλήρως αιτιολόγησε τα πραγματικά περιστατικά, αναγόμενα στη σφαίρα των υποχρεώσεών του και συναπτόμενα προς το είδος της παροχής εργασίας των υπ' αυτού προσληφθέντων προσώπων, τα οποία ακολουθούσαν τις δοθείσες εντολές του και χωρίς να λάβει τα αναγκαία προληπτικά αποφευκτικά μέτρα προς αποτροπή εκρήξεως και επικίνδυνων

βλαβών με αποτέλεσμα το μεν να υποστεί σωματική βλάβη ένας εκ των εργαζομένων, το δε να επέλθει θάνατος ετέρου εργαζομένου. Αυτό δε το αποτέλεσμα ήταν απότοκο της επιδειχθείσης αμελούς συμπεριφοράς, καθοριζομένης κατ' είδος και περιεχόμενο δι' εκθέσεως των επί μέρους ειδικών συνθηκών και της κατά στάδια παραλειπόμενης ενεργείας εκ μέρους του αναιρεσειόντος - κατηγορουμένου, έχοντος ικανότητα και εμπειρία προς εκτέλεση των αναφερομένων εργασιών, τις οποίες, ως εκ της ειδικότητάς του, ηδύνατο να ενεργήσει και τις οποίες και πράγματι εξετέλεσε κατά τρόπο αμελή, κατά τα διαλαμβανόμενα στην προσβαλλόμενη απόφαση. Ενόψει των εκτεθέντων το δικαστήριο αφενός μεν διέλαβε στην προσβαλλόμενη απόφασή του την απαιτούμενη ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία, αφετέρου δε ορθώς ερμήνευσε και εφήρμοσε τις ανωτέρω ουσιαστικού δικαίου διατάξεις, τις οποίες ουδέ εκ πλαγίου παρεβίασε και πρέπει να απορριφθούν οι αντίθετοι λόγοι αναιρέσεως του κυρίου δικογράφου και του προσθέτου τοιούτου.

Επειδή, με το άρθρο 15 Ποιν. Κώδικα προβλέπεται το έγκλημα το δια παραλείψεως τελούμενο, ήτοι το διαπραττόμενο από την ιδιαίτερη νομική υποχρέωση, υφιστάμενη προ του χρόνου επελεύσεως του αποτελέσματος και της οφειλομένης ενεργείας, παραλειφθείσης όμως εκ της αμελούς συμπεριφοράς του υπαιτίου, η οποία θεμελιώνεται σε νομική διάταξη ή σύνολον νομικών καθηκόντων και υποχρεώσεων ή σε σύμβαση ή από εκδηλωθείσα προηγουμένως ενέργεια από την οποία διαφαίνεται ότι ο υπαίτιος απεδέχθη αυτοβούλως και εκουσίως την αποτροπή του κινδύνου μελλοντικής. Περαιτέρω κατά το άρθρο 139 του ΚΠΔ "οι αποφάσεις και τα βουλεύματα, καθώς και οι διατάξεις του ανακριτού και του Εισαγγελέα, πρέπει να αιτιολογούνται ειδικά και εμπειριστατωμένα, ενώ η καταδικαστική απόφαση και το παραπεμπτικό βούλευμα πρέπει να αναφέρουν και τον αριθμό του άρθρου του ποινικού νόμου που εφαρμόζεται (άρθρ. 484 παρ. 1 στοιχεία δ' και ε' και 510 παρ. 1 στοιχεία δ' και ή'). Μεταξύ των αναγκαίων ποινικών διατάξεων που επιβάλλεται να αναφέρονται στην καταδικαστική απόφαση περιλαμβάνεται και η διάταξη του άρθρου 15 του Ποινικού Κώδικα. Η παράλειψη παραθέσεως των σχετικών ποινικών διατάξεων ή μιας εξ αυτών, αν και επεβάλλετο, συνεπάγεται την αναίρεση της προσβληθείσης αποφάσεως και την ταυτόχρονη παράθεση της σχετικής διατάξεως άνευ παραπομπής της υποθέσεως στο δικάσαν δικαστήριο (άρθρο 518 παρ. 1

ΚΠΔ). Στην προκειμένη περίπτωση, από την προσβαλλόμενη απόφαση προκύπτει, ότι στις ποινικές διατάξεις, τις οποίες εφήρμοσε το δικαστήριο, δεν συμπεριλαμβάνεται και το άρθρο 15 Ποινικού Κώδικα, αν και ήτο εφαρμοστέο, ως εκ της φύσεως του αδικήματος, συνεπεία του οποίου επήλθε καταδίκη του αναιρεσείοντος. Ενόψει των εκτεθέντων πρέπει να αναιρεθεί κατά τούτο η προσβαλλόμενη απόφαση και παρατεθεί η διάταξη του άρθρου 15 του Ποινικού Κώδικα.